

BESLUTAMPUT
STØTTE VED BESLUTNING

Et støtteværktøj til beslutningen om niveau for amputation

Forfod eller under knæet

Amputation på forfoden eller under knæet

Velkommen til beslutningsstøtteværktøjet BeslutAmput!

BeslutAmput henvender sig til dig, som skal have amputeret noget af benet pga. svært helende sår, åreforkalkninger eller fodproblemer grundet diabetes.

Amputationen kan laves forskellige steder på benet. Hvert sted har både fordele og ulemper.

BeslutAmput hjælper dig med at forstå forskellen mellem de forskellige amputationer. Det kan hjælpe dig, når du sammen med din læge skal vælge den løsning, der passer bedst til dig

Læs mere og se videoer med læge og patienter www.beslutamput.dk

Du kan også scanne QR-koden med din mobil, for at gå direkte til den digitale version:

Spørgsmålet om, hvad du skal vælge, afhænger af dine ønsker og behov

Der findes ikke ét rigtigt valg!

For nogle er det vigtigst at bevare mest muligt af benet, selvom risikoen for re-operation og re-amputation er større. For andre er det vigtigere at mindske risikoen for komplikationer og nye operationer, selvom det kan betyde, at man kan få brug for flere hjælpemidler og mere hjælp fra andre.

Skriv gerne dine tanker og spørgsmål ned undervejs, så du kan tage dem med til samtalen med lægen.

Hvad er vigtigt for dig og hvad bekymrer dig mest?

- Kommer amputationssåret til at hele?
- Vil jeg kunne få en protese og lære at bruge den?
- Kommer jeg til at kunne gå igen?
- Vil jeg kunne klare mig selv og blive boende?
- Hvad betyder valget for mit liv fremover?

På de følgende sider kan du se, hvad du kan forvente, hvis benet amputeres på forfoden eller under knæet.

Vi håber, at det kan hjælpe dig med at vælge den løsning, der passer bedst til dig.

Trin 1 – Dine muligheder

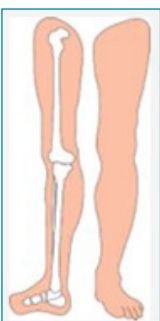
Amputation på forfoden eller under knæet

Inden du lærer mere om dine muligheder, kan det være godt at tænke på, hvad der er vigtigt i dit liv.

I dette beslutningsstøtteværktøj kan du lære om to typer af amputation: **forfodsamputation** og **underbensamputation**.

Begge muligheder har fordele og ulemper. Det er vigtigt at overveje, hvad der betyder mest for dig, når du sammen med din læge skal vælge behandling.

På forfoden

Ved en fodamputation fjerner man den forreste del af foden. Nogle vælger denne løsning, hvis der er mulighed for, at operationssåret kan hele. Fordelen er, at mere af benet bevares, og nogle kan derfor undgå at bruge en protese. Der er dog også en større risiko for, at såret ikke heler. Hvis det sker, kan det tage længere tid, før man kan begynde at gå igen. I nogle tilfælde kan det også blive nødvendigt med en ny operation og en amputation højere oppe på benet.

Under knæet

Ved en benamputation fjerner man den nederste del af benet under knæet. Her fjernes en større del af benet, men der er samtidig en større chance for, at operationssåret kan hele. Efter en underbensamputation vil det være nødvendigt at bruge en protese for at kunne gå og du vil også få brug for mere specialiseret genoptræning.

Trin 2 – Heling og re-operation

Sårpleje og sårheling

Efter en amputation kan du få brug for jævnlig sårpleje med flere behandlinger eller indlæggelser. Hvis operationssåret efter amputationen ikke heler, kan det blive nødvendigt med en ny operation.

Her findes der to typer af operation:

- **Re-operation:** Der fjernes ikke mere af benet. Man opererer i væv og bløddede for at hjælpe helingen.
- **Re-amputation:** Der fjernes mere af benet, og amputationen sker derved længere oppe på benet.

Risiko for re-operation og re-amputation

På forfoden

Ved en amputation på forfoden kan sårhelingen tage lang tid, og mens såret heler, kan du ikke begynde at gå.

Under knæet

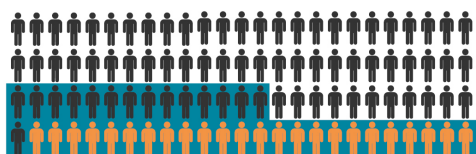

Ved en amputation under knæet går helingen oftest hurtigere, men er der problemer med helingen, skal du vente med at bruge en protese.

Herunder kan du se, hvor mange der får brug for en ny operation det første år.

På forfoden

39 ud af **100** patienter
Heraf får **24** en re-amputation

Under knæet

25 ud af **100** patienter
Heraf får **5** en re-amputation

HUSK at tallene er et gennemsnit. Risikoen for dårlig sårheling er forskellig fra person til person, og din risiko afhænger af netop din situation. Tal med din læge om din risiko og hvordan du bedst kan hjælpe dit sår med at hele.

Trin 3 – Evnen til at kunne gå

Hvad er mine muligheder for at kunne komme til at gå?

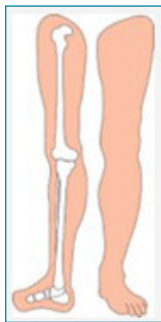
Herunder kan du se et eksempel på et hjælpemiddel ved amputation af forfoden samt se, hvor mange der i gennemsnit får og bruger en benprotese efter amputation under knæet.

Flere faktorer kan påvirke muligheden for protese, især gangfunktion og sundhed før amputationen.

Nogle har behov for ganghjælpemidler, mens andre uden protese kan klare sig med en kørestol og evt. krykker til korte afstande. Du kan også få brug for hjælp fra andre, mens såret heler, og hvis dit hjem ikke er tilpasset en kørestol, kan du få brug for en midlertidig bolig.

Gangfunktion

På forfoden

De fleste får et specialindlæg og opnår samme gangfunktion, som inden operationen. Det vil gøre det muligt for mange at:

- Gå i og udenfor hjemmet på jævnt og ujævnt underlag
 - Gå op og ned ad trapper med og uden brug af gelænder
 - Træde op og ned ad en kantsten
- Færre har brug for kørestol til længere strækninger

Under knæet

Cirka halvdelen får en ben-protese, hvilket gør det muligt for mange at kunne:

- Gå i og udenfor hjemmet på jævnt og ujævnt underlag
- Gå op og ned ad trapper med og uden brug af gelænder
- Træde op og ned ad en kantsten, måske med støtte
- Have brug for kørestol til længere strækninger eller ved problemer med protesen

Ved begge muligheder kan man have brug for en kørestol til længere strækninger og ved problemer med hjælpemidlet/protesen.

Trin 4 – Genoptræning og hjælpemidler

Her kan du se forskellene på genoptræningen efter en amputation på forfoden og en amputation under knæet.

På forfoden

Under knæet

Genoptræning

Mindre krævende

- Nemmere at lære at gå
- Mange opnår samme gangfunktion som inden amputationen.

Mere krævende

- Balance og sikkerhed er mere udfordrende
- Kræver mere træning at lære at gå med protese.

Hjælpemiddel

Special-indlæg i sko

Mindre behov for justeringer hos bandagisten.

Benprotese

Oftere behov for justeringer hos bandagisten.

Husk, at tidspunktet for genoptræning og bevilling af protese er forskelligt fra person til person og afhænger også af, hvilken kommune du bor i.

Tal med din læge/fysioterapeut om, hvad du kan forvente dér, hvor du bor.

Trin 5 – Hjemme igen

I figuren herunder kan du se forskellene på at klare sig selvstændigt derhjemme ved en amputation på forfoden og en amputation under knæet.

På forfoden

Under knæet

Boligsituation

Afhængig af din situation, oplever de fleste ikke de store forandringer mht. bolig.

Få er helt afhængige af kørestol, hvilket gør det mere sandsynligt, at der er behov for at ændre hjemmets indretning.

Selvstændighed

Det er ofte mindre udfordrende at lære at blive selvhjulpen.

Du vil i mindre grad få brug for hjælp til basale daglige behov (madlavning, påklædning, personlig hygiejne, mv.)

Ofte lidt mere udfordrende at lære at blive selvhjulpen.

Du vil i større grad få brug for hjælp til basale daglige behov (madlavning, påklædning, personlig hygiejne, mv.)

Husk at der er mange faktorer, som kan påvirke din grad af selvstændighed og din boligsituation efter en amputation.

Trin 6 – Forventet levetid

Valg af amputationsniveau og dit liv

Når amputation bliver nødvendig, skyldes det ofte en alvorlig sygdom, som f.eks. sukkersyge. Det kan være svært at tale om livskvalitet og hvor længe man måske har igen, men det kan hjælpe dig med at vælge den løsning, der passer bedst til dig.

Hvert amputationsniveau har fordele og ulemper. For nogle er det vigtigst at slippe for smerter eller kunne gå. Andre ønsker at undgå flere komplikationer og nye operationer. Derfor er det vigtigt at tænke over, hvad der betyder mest for dig.

Overvej, hvad der er vigtigt i dit liv. Det kan støtte dig i at træffe det valg, der passer bedst til dine ønsker og behov.

Trin 7 – Afvej dine muligheder

Du har nu lært om fordele og ulemper ved de to muligheder. Tænk over hvad, der betyder mest for dig i forhold til dine ønsker og prioriteter – det kan hjælpe dig med at træffe det rigtige valg for dig.

På forfoden

Ved operationen fjerner man den forreste del af foden.

Du bevarer mere af dit ben og har lettere ved at gå end før operationen.

Der er større risiko for, at såret ikke heler og at du skal gennemgå en re-operation eller re-amputation højere oppe på benet.

De fleste får et special-indlæg og får samme gangfunktion som de havde før operationen.

Ofte mindre krævende genoptræning.

Større risiko for, at helingen tager længere tid og at du får brug for yderligere behandling.

Hvad indebærer operationen?

Hvilke mulige fordele er der?

Hvilke mulige ulemper er der?

Hvordan påvirker det min gang og selvstændighed?

Hvordan er genoptræningen?

Risiko for komplikationer

Under knæet

Ved operationen fjerner man benet under knæet.

Der er mindre risiko for, at såret ikke heler, og for at du skal gennemgå en re-operation eller re-amputation højere oppe på benet.

Du mister mere af dit ben og får derfor sværere ved at lære at gå igen (med en benprotese).

Omkring halvdelen får en protese og lærer at gå. Mange får brug for en kørestol nogle gange. Mere sandsynligt at have brug for hjælp fra andre.

Ofte mere krævende genoptræning og kan tage længere tid.

Mindre risiko for helingsproblemer og yderligere behandling.

Trin 8 – Livet efter en amputation

Sådan kan livet ændre sig efter en amputation

Social støtte

Personer, der har fået en amputation, fortæller, at støtte fra familie og venner er afgørende for deres bedring. Nogle føler sig isolerede på grund af nedsat mobilitet i helingsperioden efter operationen. En god løsning kan være at komme i kontakt med andre, der også har været igennem en amputation. At deltage i genoptræning eller kontakte støttegrupper for personer med benamputation kan være gode måder at komme i forbindelse med andre på.

Identitet/Selvopfattelse

En amputation ændrer meget i livet. Man kan føle vrede, tomhed eller ikke længere føle sig hel. Men man kan også finde nye måder at se livet på og værdsætte det på nye måder.

Ændring i sociale forhold/ relationer

Efter amputationen kan du opleve at blive mere afhængig af hjælp, især de første måneder efter operationen. Vær opmærksom på dette og sørg for, at alle omkring dig ved, hvad du har brug for i din helingsperiode.

Smerte

Efter en amputation oplever mange, at de ikke er helt smertefri. Smerter kan komme som fantomsmerter eller fra selve operationssåret. Der er ikke forskel på risikoen for smerter ved de to amputationsniveauer.

Tab af selvstændighed

Efter amputationen bliver du henvist til genoptræning. Her lærer du blandt andet at klare daglige aktiviteter på egen hånd. Mange med en benamputation oplever, at det er vigtigt at bevare deres selvstændighed. Det kan være betydningsfuldt selv at kunne klare hverdagens gøremål og deltage i de aktiviteter, man ønsker.

Hjem og boligsituation

Mens det amputerede ben heler, har mange patienter brug for en kørestol. Hvis dit hjem ikke er egnet til en kørestol eller hvis du ikke kan klare dig selv, kan det være nødvendigt at få en midlertidig bolig. Nogle gange tilbydes et kortvarigt ophold på en rehabiliteringsafdeling efter operationen. Her kan du lære at klare dig selv i en kørestol. Hvor du kommer til at bo på længere sigt, afhænger af mange forskellige forhold.

Den rigtige beslutning

Vi håber, at du er kommet tættere på, hvad den rigtige beslutning er for dig.

Et par gode råd

- Husk, at beslutningen i sidste ende er din, så det er vigtigt at du og/eller dine pårørende forstår fordele og ulemper ved hver mulighed
- Skriv dine tanker og spørgsmål til lægen ned, og tag det med ved din næste konsultation

Mere info om amputation

Læs mere om amputation og rehabilitering via disse links:

Om amputation: www.regionsjaelland.dk/virsa
www.helbredsprofilen.dk/sygdomme/diabetes/foelgesygdomme/amputation

Er protese det rigtige valg for mig?

Det spørgsmål fylder hos rigtig mange, som skal have amputeret et ben. Hør bandagisten fortælle mere om fordele og ulemper ved proteser på dette link til helbredsprofilen:

www.helbredsprofilen.dk/sygdomme/diabetes/foelgesygdomme/amputation/er-en-protese-det-rigtige-valg-for-mig

Dette værktøj er en del af et forskningsprojekt, lavet i et samarbejde mellem Region Sjælland og Region Syddanmark. Referencer til materialet og beskrivelse af projektet og dets metode kan findes som onlineversion på www.beslutamput.dk under 'Om Beslutamput' eller via QR-koden:

Version 1, juli 2026. Opdateres hvert 2. år.